Procesvoorstel ombuigingen 2025 en verder

Inleiding

Onze stad staat de komende jaren voor een aantal grote opgaven. Het gaat om het bouwen van nieuwe scholen, het verduurzamen van ons vastgoed, een stevig sociale basis, bieden van zorg en ondersteuning aan inwoners die dit nodig hebben. Daarnaast hebben we als stad diverse ambities zoals de ontwikkeling van het stationsgebied. Tegelijkertijd laat onze meerjarenbegroting zien dat we de komende jaren niet alles kunnen uitvoeren. Maatregelen zijn nodig om meerjarig financieel in evenwicht te komen. Dit betekent een herijking van ons werk en extra focus op dat wat ertoe doet in Culemborg.

De noodzakelijke herijking is zodanig omvangrijk dat de maatregelen de omvang en kwaliteit van de dienstverlening en maatschappelijke voorzieningen gaan raken. Ook moeten we keuzes maken binnen de grote opgaven en ambities. Onze financiën laten namelijk niet toe dat we alles uitvoeren. We realiseren ons dat deze herijking voelbaar zal zijn in de stad en dat dit mogelijk tot vervelende keuzes zal leiden.

In deze notitie is opgenomen welke stappen we de komende maanden zetten voor een gezonde financiële huishouding en beschrijven we wanneer de gemeenteraad wordt betrokken.

Financieel in evenwicht

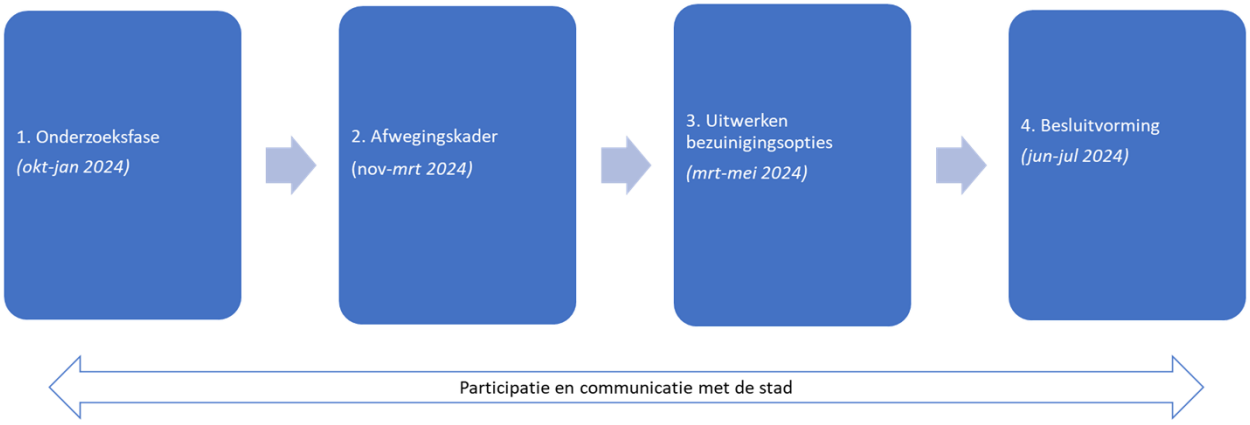
Uit het meerjarig financieel perspectief komt naar voren dat in 2026 en 2027 er een financieel tekort is van circa 2 miljoen euro per jaar. Daarnaast zijn er diverse opgaven die een financieel effect hebben zoals het Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan (GVVP), Integraal Huisvestingsplan (IHP), opgave binnen het sociaal domein en de duurzaamheidsopgave. Tijdens de beeldvormende bijeenkomst op 7 september is de Raad hierover geïnformeerd.

Het is van belang dat we ruimte gaan vinden in onze begroting. Naast het dekken van het financieel tekort hebben we ook de opgave om onze inkomsten en uitgaven ook na 2027 structureel in evenwicht te brengen.

Veel andere gemeenten in Nederland hebben vanaf 2026 te maken met een negatief financieel perspectief. Vanuit de gemeenten is de oproep aan het Rijk om de miljardenkorting op het gemeentefonds te schrappen. Indien het Rijk hier gehoor aangeeft kan dit invloed hebben op onze financiële situatie, maar daar kunnen we nu nog niet van uit gaan.

Stappen die we de komende maanden gaan zetten

In de komende maanden zetten we diverse stappen. Hieronder lichten we deze stappen toe.

Participatie en communicatie met de stad

We zorgen ervoor dat de stad (inwoners, ondernemers, partners) gedurende het hele proces goed wordt geïnformeerd en meegenomen. Hieronder een aantal uitgangspunten voor het participatie- en communicatietraject met de stad:

- We maken gebruik van de uitkomsten van het bezuinigingstraject van een aantal jaar (2021) terug;
- We kijken per fase wat het communicatie -en/of participatiedoel is en zetten daarbij het meest passende instrument in;
- We willen dat iedere inwoner de mogelijkheid krijgt om input mee te geven en maken daar waar mogelijk gebruik van de expertise vanuit de stad;
- We zetten zowel online als offline instrumenten in. Zo maken we gebruik van het digitaal platform, richten we een plek in op onze website waar we gedurende het proces informatie op zetten, organiseren we bijeenkomsten en gaan in gesprek met inwoners, partners en ondernemers.

1. Onderzoeksfase (oktober 2023-januari 2024)

In deze fase gaan we a) een financiële analyse uitvoeren van het financieel tekort en grote opgaven en b) onderzoeken we bezuinigingsopties.

A) Financiële analyse van het tekort en grote opgaven

De eerste stap is om een financiële analyse te maken van financiële tekort en te onderzoeken welke bedragen er nodig zijn om al onze grote opgaven te realiseren. Het gaat hier o.a. om het GVPP, IHP, Culemborg energieneutraal 2040 maar ook de toenemende vergrijzing en wat dat aan kosten van ons vraagt. Op deze manier maken we inzichtelijke welke middelen op de lange termijn nodig zijn.

B) Bezuinigingsopties

Tegelijkertijd gaan we breed verschillende bezuinigingsopties inventariseren. Elke afdeling formeert een werkgroep. De werkgroep krijgt de opdracht om alle werkzaamheden, voorzieningen, taken en ambities tegen het licht te houden en hierbinnen alle mogelijke opties voor bezuinigingsmaatregelen aan te dragen. Bij het tegen het licht houden van de wettelijke taken passen we zoveel mogelijk de zero-based budgetting[1] benadering toe.

De werkgroepen krijgen de opdracht om in kaart te brengen welke bezuinigingsopties er te vinden zijn in onderstaande categorieën.

[1] Zero-based budgettering (ZBB) is een budgetteringstechniek waarbij alle uitgaven voor een nieuwe periode of een nieuw jaar vanaf nul moeten worden verantwoord, in plaats van te beginnen met het vorige budget en dat zo nodig aan te passen.

Efficiencymaatregelen
Kunnen bestaande taken bij de huidige intensiteit en het huidige dienstverleningsniveau efficiënter en daardoor goedkoper worden uitgevoerd (zero-based budgetting benadering).

Wettelijke en niet wettelijke werkzaamheden
We brengen in kaart welke werkzaamheden wettelijk en welke niet-wettelijk zijn. Wettelijke taken kunnen niet geheel gestopt worden, maar in sommige gevallen wel in intensiteit of dienstverleningsniveau worden versoberd. Bij niet-wettelijke taken is er de keuze of de taak wordt versoberd of gestopt.

Extra inkomsten
Kunnen aanvullende inkomstenbronnen worden aangeboord of tarieven (van bestaande inkomsten) worden verhoogd. Bijvoorbeeld extra subsidie-inkomsten, verhogen OZB, (meer) toerekenen van overheadkosten in de tarieven of meer inkomsten uit het faciliteren van particuliere woningbouwinitiatieven.

Reëel begroten
We onderzoeken welke manier van begroten recht doet aan onze daadwerkelijke uitgaven (zero-based budgetting benadering). Hierin worden trends als vergrijzing en energietransitie meegenomen. Dit betekent dat in de begroting die bedragen worden opgenomen die recht doen aan de werkelijkheid.

Parallel aan bovenstaande inventarisatie van bezuinigingsmaatregelingen door afdelingen, worden ook mogelijkheden binnen de grote opgaven geïnventariseerd. Dit proces hangt nauw samen met het opstellen van het afwegingskader (stap 2). De onderzoeksfase leidt dus tot een totaal van grote en kleine bezuinigingsmogelijkheden, die in volgende stappen worden getoetst en uitgewerkt.

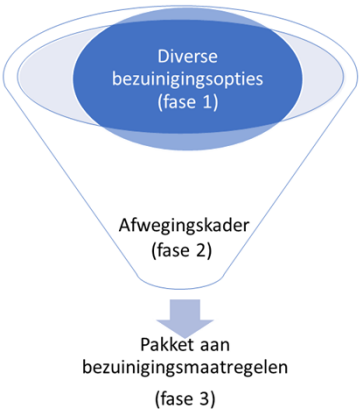
N.B. Het is van belang om aan te geven dat het komende jaar er een kwaliteitsslag gemaakt wordt in de informatiewaarde van de P&C documenten. Hierbij sluiten we o.a. aan bij een breed gedragen wens van de raad zoals ook verwoord in de aangenomen motie Concreter is Beter. De auditcommissie wordt hierbij betrokken.

2. Opstellen afwegingskader (november 2023-maart 2024)

Om te bepalen welke maatregelen we willen doorvoeren voor een gezond financieel perspectief, is een afwegingskader nodig. Daarvoor is het essentieel dat we vasthouden aan onze visie: welke stad willen we (in de toekomst) zijn en wat is onze focus. Voor dit afwegingskader maken we gebruik van diverse documenten, zoals de Stadvisie die in 2018 is opgesteld, de concept Omgevingsvisie die in het najaar 2023 in de raad wordt besproken, de uitkomsten van het traject rondom de bezuinigingen uit 2021 en het college uitvoeringsprogramma op basis van het Bestuursakkoord ‘Samen aan de Slag’. Deze stap heeft niet het doel om een nieuwe visie op onze stad te geven, wel om vanuit de bestaande visies een kader te formuleren. Het afwegingskader zorgt ervoor dat we binnen het totaal aan bezuinigingsopties helder voor ogen houden wat Culemborg wil zijn en blijven, ook na de bezuinigingen.

3. Uitwerken bezuinigingsopties (maart 2024-mei 2024)

De verschillende bezuinigingsmaatregelen worden getoetst aan het afwegingskader. Dit leidt tot een selectie. De geselecteerde maatregelen worden uitgewerkt en per maatregel wordt aangegeven wat het financieel effect is, wat er gedaan moet worden om de bezuinigingen te realiseren en wat het te verwachte maatschappelijk effect is.

Het resultaat van fase 3 is een pakket met mogelijke bezuinigingen. Deze bezuinigingen zijn gecategoriseerd naar wenselijkheid (doen, liever niet, zeker niet) en er is aangegeven op welke termijn deze maatregelen eventueel doorgevoerd kunnen worden. Sommige maatregelen kunnen direct worden ingevoerd en andere maatregelen kunnen gefaseerd of later in de tijd worden uitgevoerd. Ook wordt een inschatting gegeven van het maatschappelijk effect dat te verwachten is.

4. <u>Besluitvorming (juni 2024-juli 2024)</u>

College B&W en gemeenteraad nemen een besluit over het pakket met mogelijke bezuinigingen. Zoals ook bij fase 3 is aangegeven zijn de bezuinigingen gecategoriseerd en is aangegeven wanneer deze bezuinigingen ingevoerd kunnen worden. Het pakket aan bezuinigingsvoorstellen wordt bij de behandeling van de Kadernota 2025 aangeboden.

Betrokkenheid gemeenteraad in het proces

De gemeenteraad wordt op verschillende manieren betrokken in het proces.

- Er worden verschillende momenten rond reguliere overleggen gepland om te klankborden. In deze bijeenkomsten wordt de stand van zaken gepresenteerd en kunnen raads- en commissieleden vragen stellen;
- We verzoeken de auditcommissie om vanuit haar onafhankelijke rol beschikbaar te zijn als procesbewaker;
- Voor het afwegingskader (fase 2) en verschillende bezuinigingsopties (fase 3) worden beeldvormende bijeenkomsten georganiseerd;
- Voor het afwegingskader en pakket aan bezuinigingsvoorstellen wordt besluitvorming gevraagd (commissie, raadsvergadering).

Met de agendacommissie wordt gekeken naar passende data.